ВІСТИ ЗІ СЬВІТА

Вивіз з Росії перед війною.

В 1913 році вивіз з Росії виносив:

Пшениці 33.3 міл. сотнарів; ячменю 39.9 міл. сот.; жита 6 міл. сот.; кокурудзи 5.8 міл. сот.; вівса 6.1 міл. сот.; масла 12.2 міл. кільограмів; солонини 0.7 міл. кіль.; яець на 198 міл. марок; цукру на 143 міл. мар.; дерева на 358 міл. марок; лену на 196 міл. марок.

До сего реба ще зачислити великі міліони штук живої худоби, дробу, консерв, риби, кавяру і т. д.

Жидівські погроми в Польщі.

Жидівська преса доносить, що жидівські погроми в Польщі не втихають. В часі польських великодних свят польські легіонери розльоковані в Волковську допустили ся нечуваних оргій над Жидами. Сплюндрували богато склепів і приватних помешкань в місті Волковськ і в найближчій околиці. Розбили божницю і повикрадали золоту притвору. Сі "ексцеси", як їх делікатно називає польська преса тревали 2 дні і 2 ночі. Є вбиті і ранені, між останніми богато жінок.

Рівнож у Львові відбули ся в пятницю 12. цвітня протижидівські демонстрації. Богато склепів на вул. Янівській і Городецькій, де польські патріоти найгорячійше маніфестували, є здемольовані.

Совітський плян державних робіт і будівель.

Комітет державної будівлі виробив цілий проект нової будівлі зелізниць і водних комунікацій. Постановлено негайно розпочати будівлю слідуючих зелізниць:

1. Казань-Сарапуль. 2. Сура-Овіничи. 3. Нижний-Новгород-Котельничі. 4. Мста-Овиніче. 5. Володимирка-Царицин. 6. Уральськ-Ілецк. 7. Кузьма-Богородське. 8. Орієхово-Кіржач. 9. Людіново-Жіздра.

Загальний розмір проектуемих ліній в сереньому рівнаєть ся 4.000 верст.

Що до водного транспортого шляху постановлено негайно розпочати слідуючі будівлі:

1. Будову портів в Рибінську і Костромі. 2. Зглиблене русла Волги біля Саратова. 3. Будову шлюзної системи на Шексні. 4. Таку-ж будову на Доні і нарешті. 5. Продовженє робіт по поглибшеню каналу кн. Вітенберґського.

Окрім сього намічені:

1. Будова електричного підприємства в Н. Шатурську коло шатурських торфеників по лінії Люберці-Арзамас. 2. Таких же підприемств в Каширі, на ріці Сквір і по течії Волхова.

Видубоване вугля в Донецькім басейні.

За місяць март в Донецькім басейні наладовано 12 міліонів пудів камінного вугля. В середнім наладовувано денно до 400 вагонів. За цілий місяць вивезено 11 міліонів пудів вугля.

За 20 днів наладоване вугля в Донецькім басейні побільшило ся в три рази. З початку марта наладовувано денно 100 — 110 вагонів, тепер (в половині цвітня) наладовують денно 395 вагонів, вивозять денно лише 180 вагонів.

ХАРКІВ, 12. цвітня. — В Новониколаєві і в околицях куль гуйських копалень видубоване вугля доходить щоденно до 18.000 пудів. В Надеждінських копальнях, після доставленя там робітників, видубоване вугля може бути доведене до 200 тисяч пудів в місяць. Запаси вугля в Тимбатських копальнях числить на сотні міліонів пудів.

Польські війська на Сибірі.

В Красноярську відбуло ся зібране польських легіоністів. В принятій резолюції легіоністи заявили, що польське правительство є знарядем в руках міжнародної реакції, та що воно продало польських робітників села і міста капіталізмови і імперіялізмови. Польське правительство є відвічальне за те, що тисячі польських робітників остали ся на далекій Сибірі на службі російської контрреволюції.

Резолюція домагає ся розпочатя негайно мировых переговорів з совітською Росією.

Чехо-словацькі та німецькі взаємини зі совітською Росією.

"Славія" доносить, що членів чесько-словацької делегації, яка перебуває тепер в Москві, допущено туди під умовою, що большевицькі делегати будуть мати вільну дорогу до Чехословаччини.

Одночасно перебуває в Москві делегат німецького уряду.

З ПОЛЬЩІ.

Польські соціялісти хотять виступити з II. Інтернаціоналу.

ВЕЛИКІ ЛУКИ, 14. цвітня. — Член соціялістичної конференції окрайних держав в Ревелі Мендер доносить до римської газети "Соціял-Демократ", що після останніх відомостий польські соціялісти намірюють виступити з II. Інтернаціоналу.

В Польщі мучать політичних вязнів.

ВЕЛИКІ ЛУКИ, 14. цвітня. — Після оповідань закладників, катоване партійних робітників (комуністичної партії) в Польщі продовжаєть ся. Одна повернувша з партією закладників комуністка оповідає, що її ноги обвинули папером а потім запалили. Мучать в той спосіб, що бють зелізом по ногах доти, аж повідпадають нігті, січуть телеґрафічним дротом, при чім дають до сто ударів, вішають за ноги, притискають дверима пальці і тиснуть їх до того часу, аж злазить мясо і хрустять кости. Був случай, що мучили вагітну женщину.

Безробіте в Польщі.

Після справозданя державних урядів посередництва праці, стан безробіта в Польщі з днем 14. марта 1920 представляв ся слідуючо:

Число всіх безробітних в Польщі виносить 217.798; число безробітних, що остають в евіденції 176.561; число побираючих запомогу виносить 62.549, а 17.209 робітників є занятих при публичних роботах.

Се цифри офіціяльні. Але коли взяти 4 особи сімї на безробітного, то загальне число винесе около 880.000. Скорше чи пізнійше, ся армія безробітних відограє свою ролю в панській Польщі. Польсько-панський уряд приготовляє для сеї армії на випадок повстаня кулї, одначе треба памятати, що кулї самі не будуть стріляти.

ФІНЛЯНДІЯ.

Фінляндія — країна Фінляндців, далеких кревняків Естів. Займає вона цілий фінляндський півостров над Балтійським морем. Давнійше Фінляндія була під Швецією, тому й досі живе в ній трохи (12%) Шведів, головно по містах. Під Росію попала Фінляндія в 1809 р. за царя Олександра 1-го. Він прирік за себе й за своїх наслідників шанувати окремішність краю й присягнув, що не нарушить конституції Фінляндії. На знак сього, що Фінляндія є окремим державно-політичним тілом назвав цар себе великим князем фінляндським. Але згодом инші царі почали ломати закони краю й намагали ся зробити його звичайною губернією, деб правив царський губернатор без участи населеня. Та Фінляндці завсїгди бороли ся проти сього. Особливо рішучо виступали вони в обороні своїх прав перед революцією в 1905 р., коли то вбито царського Бобрикова. Від 1917 р. Фінпосіпаку, генерал-губернатора ляндія "самостійна" країна.

Се дуже свідома й культурна країна. Велику ролю відограє в ній саме соціял-демократія, що ще за царських часів горувала в фінляндському соймі.

Столиця Фінляндії — Гельсінґфорс.

СТРАЙКИ І ЗАВОРУШЕНЯ В ЮГОСЛАВІЇ.

Робітники домагають ся уступленя короля і проголошеня совітської республики.

В Югославії від кількох день треває генеральний страйк зелізничників, який має політичний характер з революційними тенденціями ("Abend" з 23. цвітня). Робітництво домагаєть ся абдикації короля Петра, проголошеня совітської республики і заведеня робітничо-селянських рад. По телеґрафічним донесеням "Corriere della Sera" з 23. цвітня) сербське правительство подалось до димісії, з думкою утвореня коаліційного кабінету. Тимчасом покликано всіх зелізничників до військової служби від 23 до 38 року житя, наслідком чого прийшло до кровавої сутички між зелізничниками та жандармами. Кілька осіб погибло, богато ранених. На військові поізди робітництво кидає камінєм і стріляє, а місцями ставить барикади або розбиває зелізничий шлях. Се доносить офіціяльно сербське пресове бюро (з 26. цвітня), зважаючи, що зелізничий рух "треває" далі "з малим опізненєм"!

Рівночасно прийшло до кріавих заворушень в столиці Славонії Любляні. Група страйкуючих робітників мимо заборони поліції урядила при людні збори з протестом проти мілітаризації зелізниць. Коли військо стало проганяти демонстрантів, прийшло до кріавої розправи, при чому згинуло 10 робітників а 21 осіб тяжко ранено. ("Der Neue Tag" з 26. цвітня). У відповідь на сї репресії проклямовано ґенеральний страйк всіх робітників Югославії.

Большевики оскаржують "Лїґу Народів" за польський наступ.

ЛОНДОН, 10. мая. — Московська бездротна депеша подає заяву центрального совіта, в котрім говорить ся, що з огляду на се, що декотрі члени "Лїги Народів" помагають активно Польщі і Україні (петлюрівцям) воювати проти Росії, вона не може через військові причини приняти жадної делеґації в свої границі, якаб включувала заступників від тих країв. Самий принціп рішеня "Лїги" вислати слїдчу комісію до Росії, совіти радо приймають.

Заява говорить дальше, що "Лїга" не запротестувала проти акції Поляків і заявляє, що совіти готові вступити до свого краю заступників всіх часописий, які дадуть запевнене, що не будуть використовувати для злих цілий гостинність російського народа, як також приймуть британську трейд-юнійну делеґацію, як гостий російських професійних союзів.

На закінчене в заяві говорить ся, що вже назначено комісію, зложену з тов. Каменева, Літвінова і Мурського, які спільно з Чічеріном, комісарем заграничних справ, мають право приняти в відповідний час делеґацію від "Лїги Народів", не скликуючи засїданя Всеросійського Центрального Виконавчого Комітету.

ПЕТЛЮРІВЦІ ЗРАДЖУЮТЬ ПОЛЯКАМ.

Перепустили совітські війська на тили польської армії а потім зістали вибиті Поляками.

"Шлях" з 28. цвітня подає слідуючу вельми інтересну новинку:

Урядова польська агентура у Варшаві донесла була перед кількома днями, що підчас останнього большевицького наступу, два українські (петлюрівські) полки, числом 2000 душ, котрі борять ся на одному з відтинків разом з польським військом, порозуміли ся з большевиками й пропустили їх на тил польської армії. Одначе сей маневр замічено, большевиків розбито, а українські (петлюрівські) полки до щенту вигублено.

Ся вістка показала ся видумкою противників угоди з Українцями (петлюрівцями) й польське правительство припинило на три дні вихід часописї "Ґазета Поранна', яка перша принесла сю вістку. Сконфісковано за туж вістку львівські ґазети "Вперед", "Слово Польське" й "Трибуну".

Крім сього команда волинсько-подільського фронту оголосила комунікат, що ся вістка про зраду Українців (петлюрівців) вповні неправдива.

Ліквідація петлюрівських недобитків.

ОДЕСА, 12. цвітня. — Авантура петлюрівських білоґвардійських агентів в районах Тирасполя і Затиша цілковито ліквідована. В Тирасполї житє увійшло в нормальний стан. Тут розоружено кілька галицьких віддїлів. В районї Затиша зістав розоружений кінний віддїл бандитів.

Денікінці вступають до польської армії.

"Курієр Лодзкі" пише, що до Лодзї заїхало в останніх часах велике число денікінців, які передістали ся через Одесу і Румунію до Польщі. Вони думають вступити до польської армії; на днях пічнеть ся вже організоване перших віддїлів.

(Будуть разом з Пілсудським і Петлюрою "визволяти" Україну...)

ПРОСИТЬ СЯ ТОВАРИШІВ НЕ ЗАБУВАТИ ПРО ДВАЦЯТЬ-ДОЛЯРОВІ ПАЙКИ.

СПІШІТЬ ТОВАРИШІ!

В ЧЕХОСЛОВАЦЬКІЙ РЕПУБЛИЦІ.

Після упадку угорської і словацької совітських республик положенє, витворившеся в Чехословакії, різко переминилось, і переминилось воно власне на сторону корисну для зросту революційних елементів.

В той час як повстала угорська совітська республика, пролетаріят в чехословацькій республиці в більшій своїй части був під впливом соціял-угодовців. Се виказало ся в тій однодушности, з якою він стрінув національно-політичну революцію в жовтні 1918 року, — революцію, котра утворила чехословацьку республику. Чеський пролетаріят, виключаючи лучші і найбільше свідомі його частини, як приміром, робітники центрального зелізно-вугольного району Кладна— не був достаточно підготований до принятя ідеї соціяльної революції. Тодї еще більшість робітників, завдяки усиленому "обробленю" своїх провідників, думала, що осягне ґрунтовне поліпшенє своїх соціяльних житєвих условин дорогою мирного розвитку в згоді з буржуазією, — з тою буржуазією, котра в перші дні після національно-політичної революції обіцяла йти на дуже великі будьто-би уступки.

І через те побіда угорського пролетаріяту в перші днї досить глибоко не відбилась на чеськім пролетаріятї. Правительство і разом з ним соціял-угодовці стремілись утворити в пролетаріятї цілковито ложне поняте, будьто би угорська соціяльна революція являєть ся тільки оружєм національної боротьби Угрів за відновленє неділимої Угорщини. Буржуазія стала лише більше нервовою, розпочали ся усильні арештованя, головним робом, Словаків. Старанія комуністів розяснити робітникам соціяльне значіне відбувшого ся перевороту поки що користувались успіхом лише в великих промислових районах і напотикали ся на значне нерозуміне в великих містах (Прага, Пільзно), де є сильний дрібнобуржуазний елемент.

В протягу одного-двох місяців вплив пролетарської революції почав виявляти ся в більшій степени. В Кладнї, в Моравській Остравї, в Гребицї відбули ся демонстрації на знак симпатії до Совітської Угорщини. По деяких місцевостях повставали проти волї правительства і не дивлячи ся на заборони, совіти робітничих репутатів. В той же самий час, коли так успішно йшла справа обзнакомленя робітників з новими стремліннями робітничої кляси, французьке правительство пробувало (другий раз) втягнути чехословацьку республику, разом з румунськими військами, в реакційну війну з совітською Угорщиною. Але завдяки тому, що робітники центральних промислових районів рішучо проти сего запротестували і загрозили негайним страйком, удалось наступ чеської армії на Угорщину на якийсь час стримати.

Пізнійше армію все таки вислано, але зовсїм тайно (навіть без відома декотрих членів кабінету), і самооборона угорських совітських військ була вияснювана (умисно), як наступ проти (миролюбивих) чеських військ. Публичну опінію змобілізовано, соціял-угодовці почали серед робітників усильну агітацію, в котрій вказували на національний характер всіх угорських совітських зачатків.

Але се штучно утворене положенє показалось нетрівким. В міру того, як збільшалась свідомість робітників відносно дійсного стану річий, наростало невдоволенє, котре вилило ся 21. липня минувшого року в могучий протест проти агресивної, реакційної політики правительства. Але ґрунтовна переміна настрою серед робітників відбула ся після того, як наїзд імперіялістичних армій роздавив совітське правительство на Угорщинї, коли вони на своїм досвідї переконували ся в реакційних, антипролетарських стремліннях "високодемократичних" західноєвропейських правительств.

В. Фр.

Зиски фабрикантів обуви.

ВАШІНҐТОН, 18. мая. — Половина ціни, яку платить ся за пару черевиків, є чистим зиском, що йде до кишеней фабриканта, доставця і купця. Таке обчислене подав тут бувший міністер праці В. Джет Лак.

Дрібні торговці піднесли свої ціни о 12 процент від 1917 р. Коли почислити, що ціна обуви піднесла ся о $3.50, то мусимо знати, що робітники дістали з сего лише 15 центів.

Чотири найбільші фабрики 1914, що за час від 1912 до 1914 року мали по $4,800.000 річного зиску, піднесли його в році 1916 до 1917 до $10,000.000.

Фр. Енгельс.

ПОЧАТОК РОДИНИ,

ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТИ І ДЕРЖАВИ.

(Продовженє.)

Одно-париста родина сама є ще на стілько слаба і нетривка, що для неї окреме домашне господарство не є конечне ані пожадане, і тому воно не розвязує перенятого з давнійших часів комуністичного господарства домашнього. А комуністичне господарство домашне є пановань жінок дома, так як виключне узнане рідної матери при неможности докладної відомости, хто є рідним батьком, веде за собою високе поважане жінок, т. з. материй. Гадка, перенята з епохи просвіти 18 віку, що в початках суспільности жінка була рабинею чоловіка, не має найменшого змислу. У всїх дикарів і варварів низшого і середного, а по части навіть висшого ступіня, жінка має не лиш свобідне, але навіть високоповажане становиско. Яке її значіне ще в одно-паристім подружу, нехай посвідчить Артур Райт, довголітний місіонар між Сенека-Ірокезами: "Що до їх родин, тоді, коли вони ще жили в давних, довгих домах, (комуністичні господарства домашні кількох родин)..., то верховодив там завсїгди оден клян (рід, gens), так що жінки брали своїх чоловіків з инших клянів ((gentes)... Дома верховодила звичайно жінка; запаси були спільні: але нещасливий був той чоловік або коханок, котрий був на стілько лїнивий або неспосібний, що не ґоден був внести своєї пайки до спільних запасів. Невважаючи на те, кілько дітий або кілько власної посілости він мав в хатї, він міг кождої хвилї дістати наказ забирати ся з своїми пожитками в світ за очи. Шкода було навіть заходу, щоби тому противити ся: тому допікали в хатї так, що мусїв або вертати до свого питомого кляну (gens), або, як то звичайно діялось, шукати нового подружа в иншім клянї. Жінки мали велику силу в клянах і всюди инде. Бувало нераз і так, що скидали старшину і деградували його на простого вояка". — Комуністичне господарство домашне, в котрім жінки майже всї, або всї належать до одного і того самого роду, а чоловіки розділюють ся поміж всякі роди, є предметовою підставою того верховодженя жінок, котре в первісних часах загально було розповсюднене. Відкрив його Бахофен і се його трета заслуга. — Додатково додаю еще, що оповіданя подорожних і місіонарів про обтяжене жінок надмірною роботою у дикарів і варварів зовсім не противорічать сказаному в ґорі. Поділ праці між полами випливає з зовсім инших причин а не з становиска жінки в суспільности. Народи, у котрих жінки мусять робити о много більше, як би після нашого розуміня повинні, мають для жінок часто далеко більше дійсного поважаня, як наші Европейці! Дама цивілізації, окружена позірними поклонами і відзвичаєна від всякої дійсної праці, має безконечно низше суспільне положенє, як тяжко працююча жінка варварства, котра в своїм народі була уважана яко дійсна дама (lady frowa=пані) і нею дійсно була.

Близші досліди над північно-західними і особливо полуднево-американськими народами, котрі стоять ще на висшім ступени дикости, мусять рішити питанє, чи одно-париste подруже в Америці виперло нинї зовсім подруже громадне. Про полуднево, американські народи оповідають такі численні приміри полової сваволї, що ледви чи мож давне подруже громадне узнати яко зовсім зломане. На кождий спосіб не всї ще слїди його зникли. Що найменше у сорок північно-американських племен має мущина, що оженив ся з найстаршою сестрою, право, взяти також всї її сестри за жінки, коли дійдуть до відповідного віку: останок спільности чоловіків для цілого ряду сестер. А про Каліфорнійців півострова (висший ступінь дикости оповідає Бенкрофт, що є у них такі торжества, на котрі сходить ся кілька "племен" для необмежених полових зносин. Се очевидно роди (gentes), котрі в тих торжествах заховують темні спомини про на короткий час відживають, подає Вестермарк стор. 28—29: у Госів, Санталів, Пандшів і Котарів в Індії, у деяких африканських народів і т. д. Дивним способом виводить Вестермарк з того таке заключене, що се останки не подружя громадного, котре він заперечує, але спільної первісному чоловікови з иншими звірятами полової пристрасти.

Приходимо тут до четвертого великого відкритя Бахофена, до відкритя широко розповсюдненої переходової форми з подружя громадного до одно-паристого. Що Бахофен представляє яко покуту за нарушене давних заповідей божих: покуту, котрою женщина купує собі право на непорочність, є в дійсности лиш містичним виразом покути, котрою жінка відкупує ся з давної спільности чоловіків і набуває право віддаватись лиш одному чоловікови. Сею покутою було ограничене віддалене свого тіла: вавилонські женщини мусїли раз на рік віддавати себе в храмі Милїтти; инші народи передної Азії посилали своїх дівчат через довгі літа до храму богині Анаітіс, де они з дібраними свобідно любовниками віддавались вільній любови і доперва опісля могли виходити за між; подібні релїгійно закрашені звичаї подибуємо майже у всїх азіятських народів між Середземним морем і Ґантесом. Жертва за відкуп стає з часом чим раз лекшою, як вже Бахофен каже: "Намість що-річного часи, коли женщини одного роду (gens), всїх віддаваня себе, наступає одноразове свідчене, намість гетеризму матрон, слїдує гетеризм дівчат, намість виконуваня (полових зносин) підчас подружа, виконуване перед подружем, намість полишеня жінки всїм без вибору, наступає полишене кількох особам". (Mutterrecht стр. XIX). У инших народів нема релїгійного прикрашеня; у деяких — Траків, Кельтів і т. д. в старину, у многих первісних жителїв Індії, у маляйських народів, у народів на островах полуднього моря і у многих американських Індіянів ще й нинї — мають дівчата аж до виходу заміж найбільшу полову свободу. Особливо майже всюда в полудневій Америці, що кождий, хто хоть троха заходив в клуб краю, може посвідчити. Так оповідає Агассіц (A Journey in Brazil, Boston and New York 1886, стр. 266) про одну богату родину індіянського походженя; коли його познакомили з донькою, запитав ся про її батька, в тій гадці, що батьком її є чоловік матери, котрий яко офіцир находив ся в воєннім походї проти Параґваю; але мати відповіла усміхаючись: nao tem pai, he filha da fortuna, вона не має батька, вона дитина припадку". Так говорять індіянські або полукровні жінки завсїгди без сорому або догани про своїх неслюбних дітий; а се не тілько зовсім не є щось незвичайного, але незвичайними були би радше відносини противні. Дїти... знають часто лиш свою матїр, бо вся журба про дітий і відвічальність спадає на ню; про свого батька вони не знають нїчого; жінці здає ся, нїколи й на гадку не приходить, що вона або її дїти мають які права до него". То, що цивілізованому чоловікови видає ся тут дивним, є після матерного права і в подружу громадним просто регулою.

(Дальше буде.)